

Становище

на съдиите Павлина Панова, Атанас Семов, Янаки Стоилов, Соня Янкулова и Борислав Белазелков по Решение №6/2026 г. по к. д. №2/2026 г..

Конституционният съд прие за допустимо искането на сезирания съд за установяване на противоконституционност на чл. 173, ал. 15 ЗСВ, защото от решаването на спора за компетентността на сезирания орган (изпълняващия функциите на главен прокурор) за отправяне на искане за възобновяване на наказателни производства зависи дали апелативният съд може да упражни собствената си компетентност. В искането се твърди, че действието на приложима по конкретно дело разпоредба към заварени правоотношения (т. нар. несъщинско обратно действие) противоречи на Конституцията, тъй като ограничава времето, през което едно и също лице може да изпълнява функциите на председател на ВКС, на председател на ВАС или на главен прокурор. Твърди се също, че така се „създава несъвместимост с конституционните принципи на правовата държава и правната сигурност по чл. 4, ал. 1 и с изискването на чл. 5, ал. 5 от Конституцията нормативните актове да пораждат действие занапред“.

Конституционният съд не е длъжен да отговори на всички доводи за противоконституционност на оспорена законова разпоредба, но дължи отговор на решаващите доводи на искането, от чиято преценка зависи разрешаването на правния спор от сезирания съд. Решението на Конституционния съд, което единодушно отхвърля искането за обявяване на противоконституционност на разпоредбата на чл. 173, ал. 15 ЗСВ, се нуждае от допълнително обосноваване не само за по-голяма убедителност, но и за гарантиране на неговия регулативен ефект.

Предмет на правния спор е съдържанието на законовата разпоредба (чл. 173, ал. 15 ЗСВ) с оглед на способността ѝ да въздейства върху отношенията, за които се отнася. Самият вносител на искането в своята аргументация относно противоконституционност на оспорената разпоредба с оглед на действието ѝ във времето сочи, че „липсата на преходна уредба и ефекта на несъщинското обратно действие е ядрото на мотивите на тезата за противоречието на чл. 173, ал. 15 ЗСВ с чл. 4 и чл. 5 от Конституцията“. Поради това решението на конституционната юрисдикция, в едно с неговите мотиви, следва да способства за неговия регулативен ефект.

В случая конституционният спор е предизвикан от противоречиво прилагане на законова разпоредба във връзка с разликата между същинско и несъщинско обратно действие на закона. Този конституционен спор относно предвидения в закона срок за временно изпълнение на функциите на главен прокурор, на председател на ВКС и на председател на ВАС от едно и също лице едва ли би възникнал, ако не се отнасяше до реални междуинституционни отношения. Споровете относно тълкуването и правилното прилагане на закона, включително относно противоречива съдебна практика, са от компетентността на върховните съдилища, но на конституционната юрисдикция е присъщо да тълкува както конституционните, така и законовите разпоредби, за да може да прецени съответствието на закона с Конституцията. В случая Конституционният съд упражнява своята компетентност само с оглед на преценката за съвместимост на действието на чл. 173, ал. 15 ЗСВ с принципа на правовата държава, прогласен в чл. 4, ал. 1 от Конституцията. От тази гледна точка противоконституционна би била законова разпоредба, която овластява едно лице да изпълнява функциите на държавен орган, в случая на главен прокурор, без да е определен срок за това овластяване.

Вносителят на искането констатира „липсата на преходна уредба, която да определи как се отразява новият срок върху заварени институционни положения“, поради което „[п]риложена непосредствено, нормата на чл. 173, ал. 15 от ЗСВ води до прекратяване изпълнението на функцията на Главния прокурор след 21.07.2025 г.“ и квалифицира това като „недопустимо несъщинско обратно действие на приложимата норма“, което я прави несъвместима с Конституцията. Конституционният съд трябваше да посочи, че несъщинското обратно действие не се предвижда в преходна разпоредба, тъй като самата „несъщинска ретроактивност е по правило възможна“, защото „[н]езабавното прилагане на закона е съвместимо с принципа на закрила на правната сигурност, когато е подходящо и необходимо, за да бъде постигната преследваната от закона цел“ (Решение №5/2017 г. по к. д. №12/2016). С преходна разпоредба се продължава действието на разпоредби, отменени с новия нормативен акт, или се урежда тяхното (на отменените разпоредби) прилагане спрямо висящи правоотношения или спрямо юридически факти, които са започнали, но не са завършени при действието на отменения акт, което в случая не е налице. Поради това Съдът трябваше изрично да посочи, че преуреждането на отношения за в бъдеще, като се запазват вече настъпили правни последици, включително в публичната сфера, не противоречи на Конституцията.

Освен това се предполага, че в правовата държава законодателят действа рационално, т. е. смислено, целенасочено и последователно, като приема правни норми, които подлежат на прилагане и по този начин регулират обществените отношения. Именно това в конкретния случай е причината законодателят да определи срок, през който едно и също лице може да осъществява властническите функции на главен прокурор, на председател на ВКС или на председател на ВАС в съответствие с Конституцията и с устойчивата практика на Конституционния съд. Освен това в компетентността на конституционната юрисдикция е да посочи кое

от възможните тълкувания на закона съответства на Конституцията и кое ѝ противоречи. Разпоредбата на чл. 173, ал. 15 ЗСВ, възприета именно като действаща и по отношение на заварено правоотношение, е в съответствие с Конституцията.

съдия Павлина Панова

съдия Атанас Семов

съдия Янаки Стоилов

съдия Соня Янкулова

съдия Борислав Белазелков